

Onbegrepen gedrag bij dementie – diagnostiek

Elien Deelen – klinisch neuropsychologe

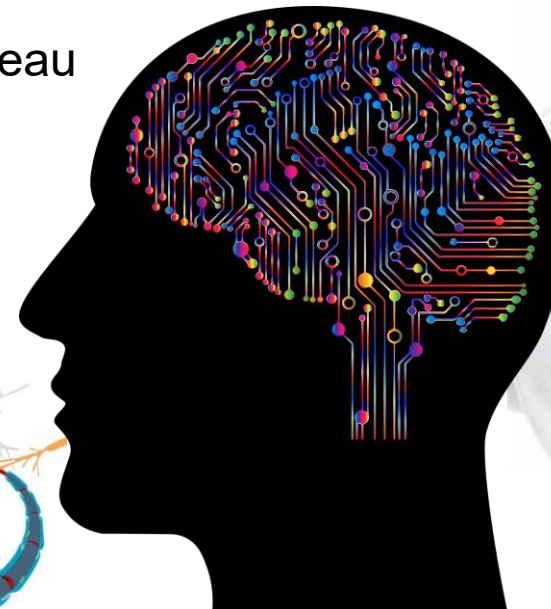
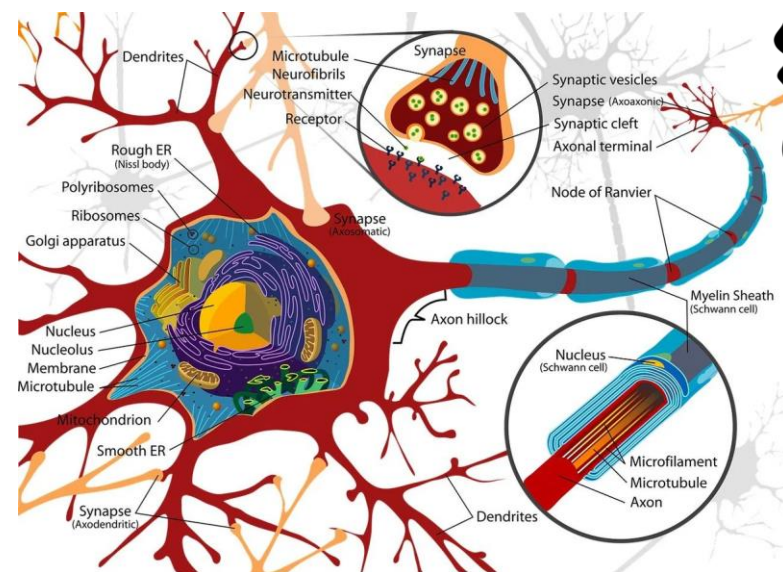
Neuropsychologie?

Activiteitenniveau

Gedragsniveau

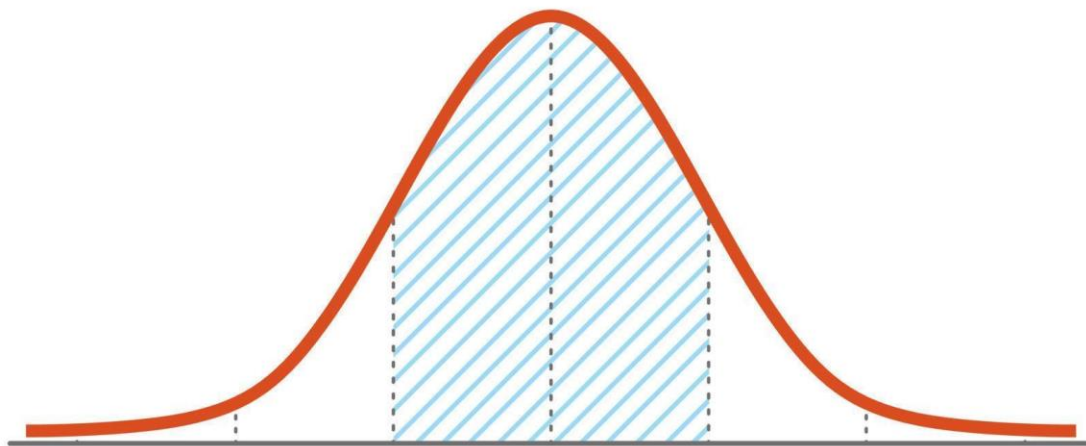
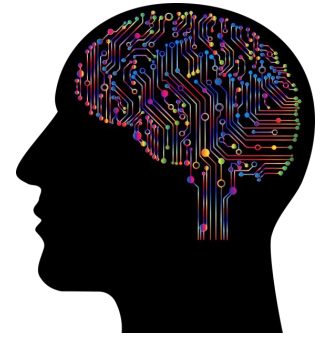
Anatomisch niveau

Celniveau

Neuropsychologisch onderzoek: gedragsniveau

= gedrag in relatie tot stoornissen in functioneren hersenen

- Anamnese
- Observaties
- Vragenlijsten
- Gedragsneurologisch onderzoek
- Psychometrische testen
- Integratie experimentele paradigma's

Inhoud

1. Wat is dementie?
2. Verschillende vormen dementie
3. Wat is *onbegrepen* gedrag?

I. Wat is dementie?

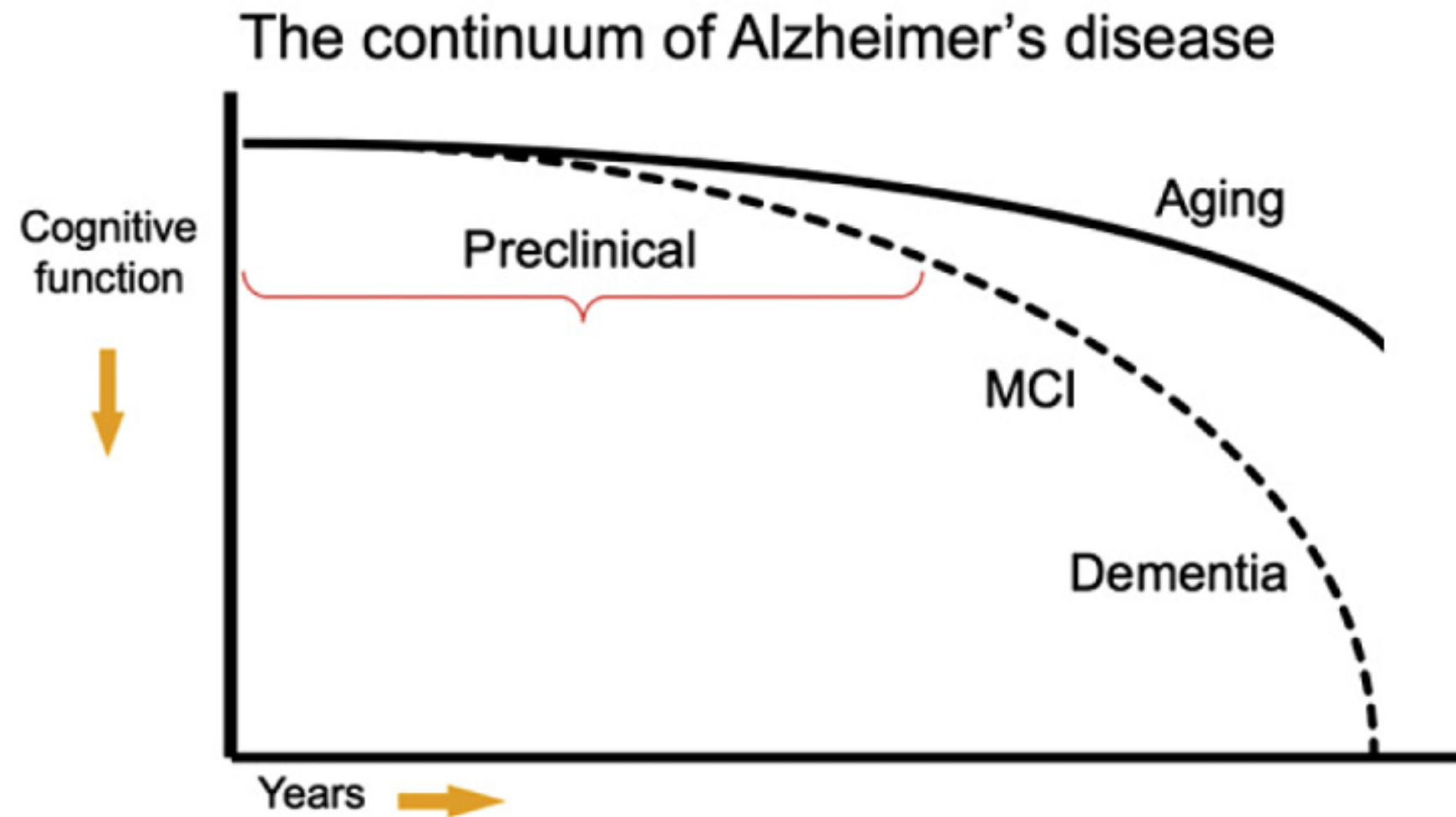
1.1 Definitie

Een verworven syndroom, met:

- Achteruitgang van de cognitieve functies
- Gedragsveranderingen
- Tekorten qua activiteiten van het dagelijks leven (ADL)

Leidt tot een verlies van autonomie

1.2 Een continuüm

1.3 Depressie versus dementie

- Complexe interactie!
- Depressie kan gepaard gaan met cognitieve dysfunctie
 - > Recuperatie soms niet volledig na succesvolle behandeling
- Kunnen ook samen voorkomen
- Verhoogd risico op ontwikkelen van dementie
 - > Depressie op oudere leeftijd: 3x meer kans
 - > Depressie op oudere leeftijd met cognitieve disfunctie: 5x meer kans

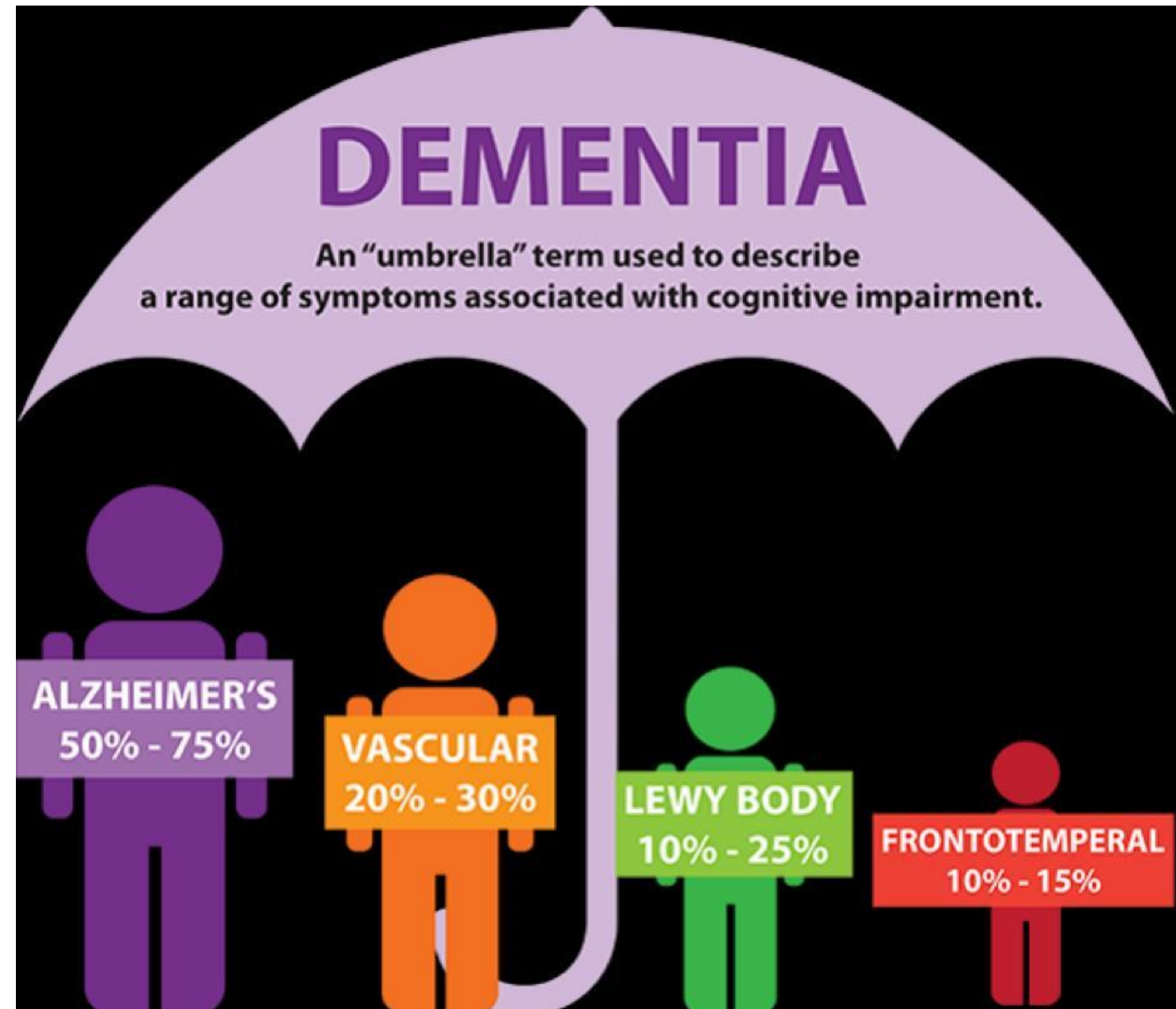
1.3 Depressie versus dementie

Differentiaaldiagnose in anamnese/observaties:

- Acut versus gradueel ontstaan
- Ziekte-inzicht
- Gemoed → cognitie of cognitie → gemoed
- ADL
- *Slaappatroon: vroeg ontwaken versus doorslaapproblemen*

→ Belang neuropsychologisch onderzoek

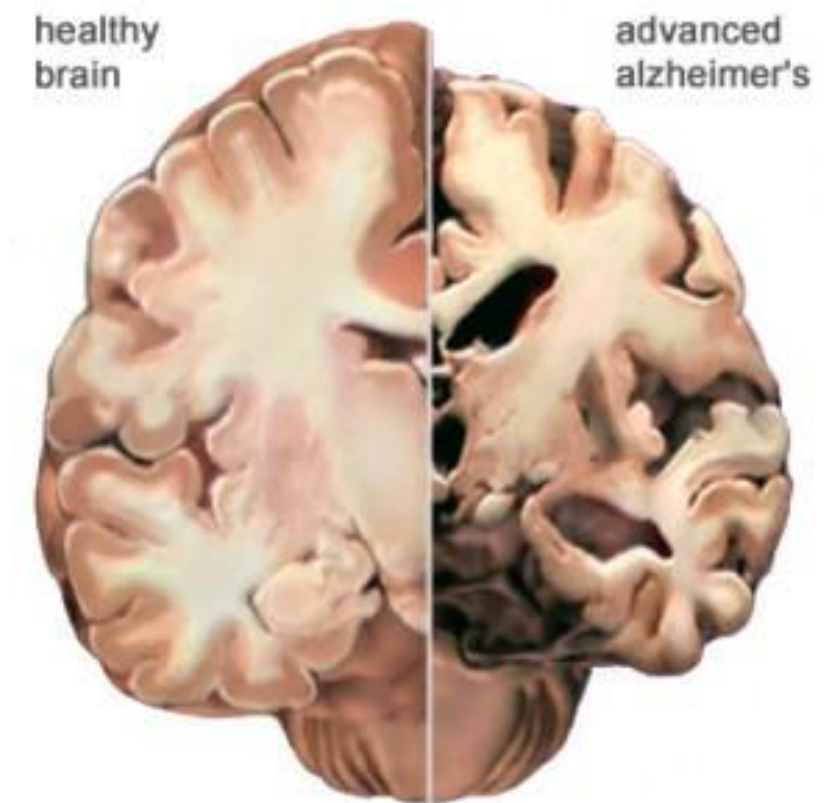
II. Verschillende vormen dementie

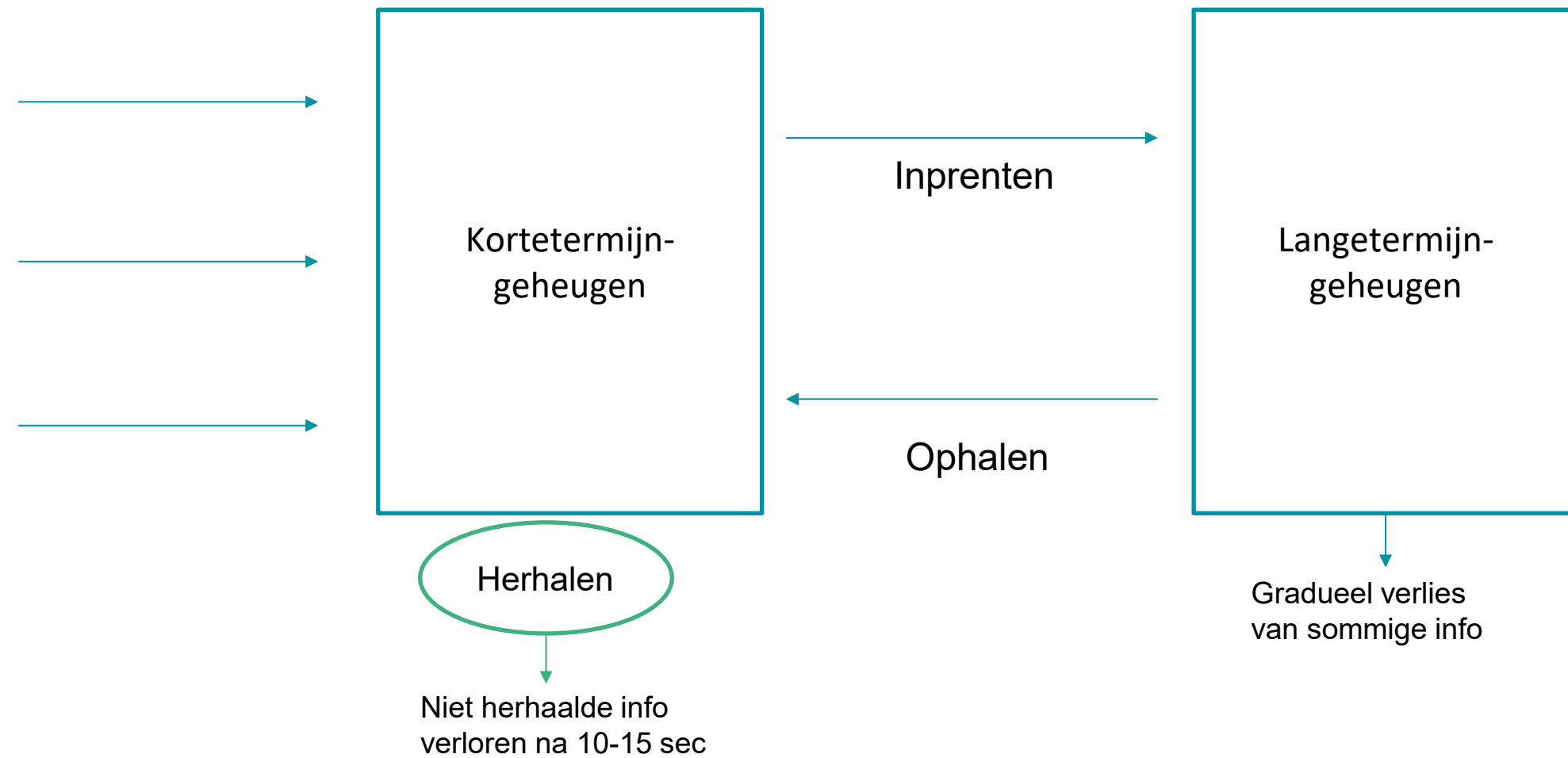
2.1 Ziekte van Alzheimer

Beginstadium

- Beperkingen leer- en geheugenmogelijkheden
 —> Oriëntatie in tijd en ruimte
- Taal: woordvinding
- Motorische coördinatie/praxis
- Planning en organisatie (executieve vaardigheden)
- *Interesseverlies (werk, sociale activiteiten)*
- *Toegenomen prikkelbaarheid*

2.1 Ziekte van Alzheimer

Atkinson & Shiffrin, 1968

2.1 Ziekte van Alzheimer

Gedragsveranderingen

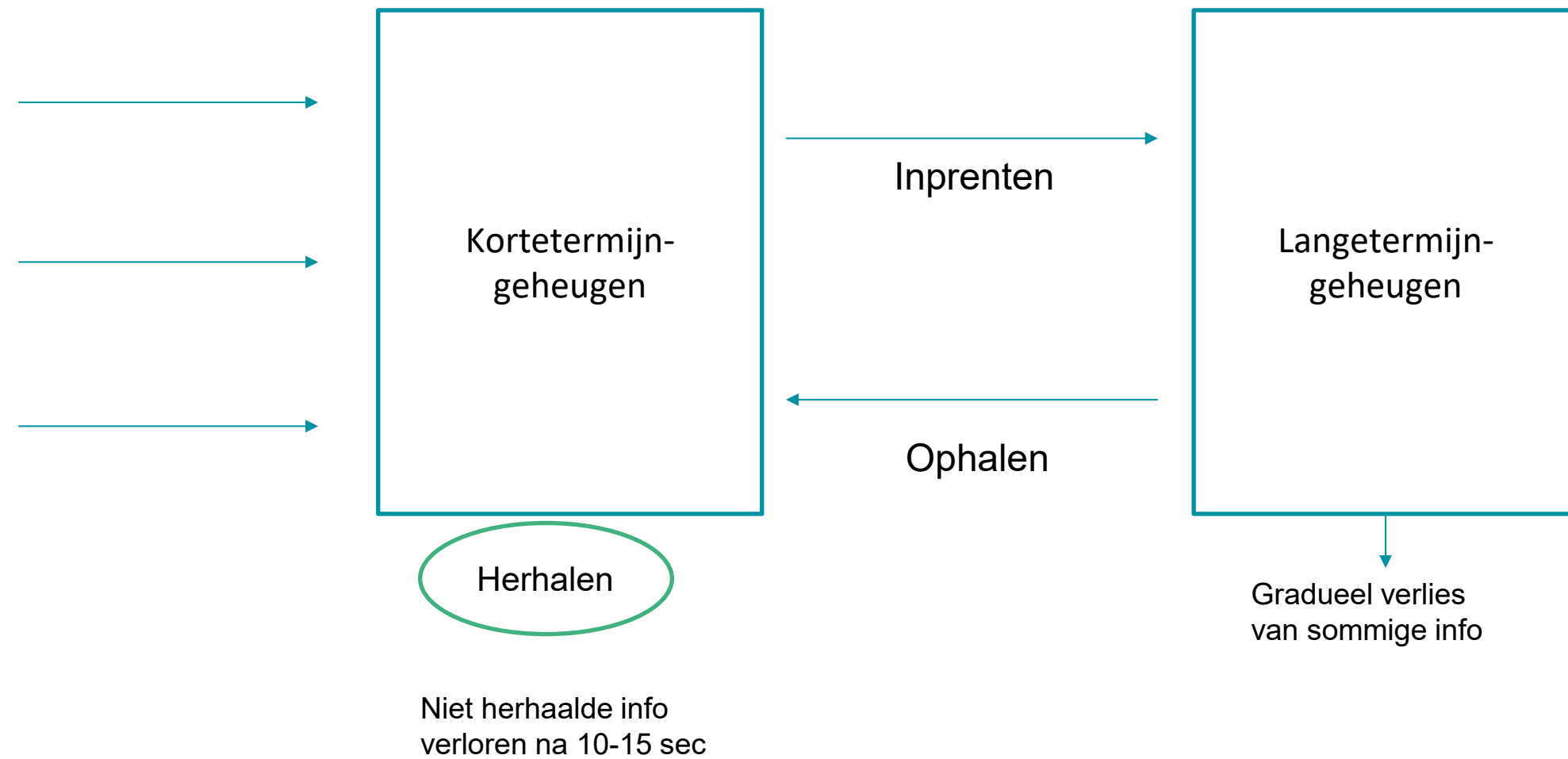
= midden tot latere stadia

- Toegenomen prikkelbaarheid, irritatie
- Lichte apathie
- Initiatiefverlies
- Terugtrekken (uit sociale situaties)
- Verminderd/afwezig ziekte-inzicht

- Angst, depressie
- Motorische onrust
- Wanen en hallucinaties

≠ depressie/normale veroudering

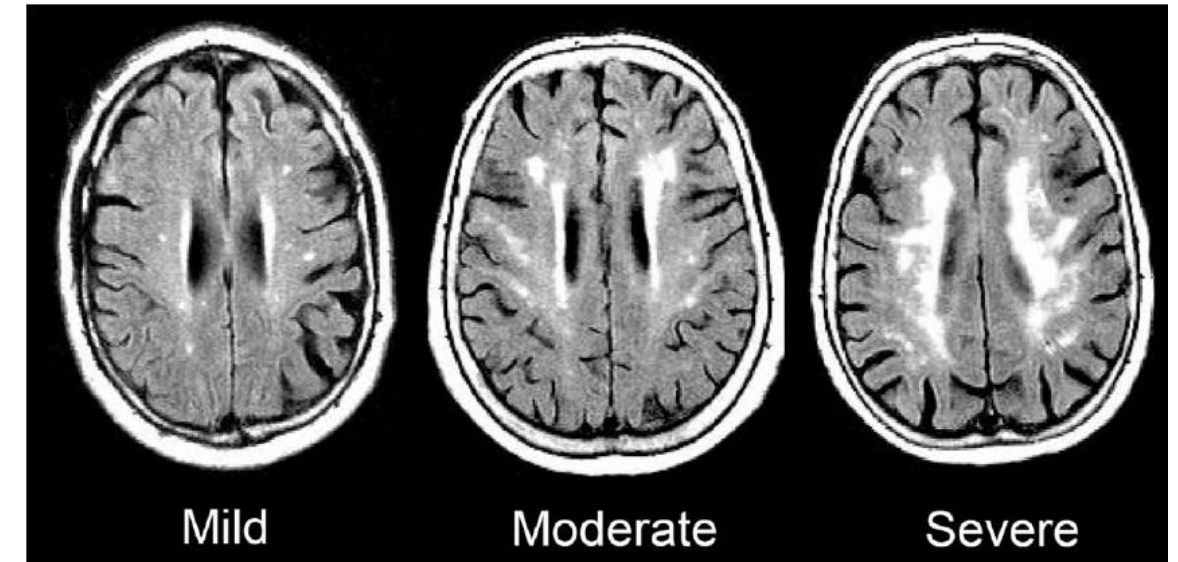

Atkinson & Shiffrin, 1968

2.2 Vasculaire dementie

Beginstadium

- Zeer heterogeen!
 - letsels kunnen zich overal manifesteren
 - vaak mengvorm ziekte van Alzheimer
- Traditioneel: stapsgewijze achteruitgang met infarcten
- Heden: uitgebreidheid cognitieve stoornissen + ernst van interferentie

2.2 Vasculaire dementie

Gedragsveranderingen

- Traagheid in denken, spreken en handelen
- Fluctuerende aandacht
- Depressie
- Angstklachten

2.3 Lewy Body dementie

Beginstadium

- Visuele hallucinaties
- Cognitie: lijkend op ziekte van Alzheimer
 - Fluctuaties
- Motoriek: parkinsonspectrum
- REM-slaap stoornis

≠ ziekte van Parkinson

- LBD: cognitie begint gelijk of <1 jaar na motorische klachten

2.3 Lewy Body dementie

Gedragsveranderingen

- Visuele hallucinaties
Initieel vaak wél nog beseft
- Depressieve klachten
Anhedonie, energieverlies
Differentiaaldiagnostisch parkinson: slaap, eetlust, concentratie
- Angst
Lichamelijke symptomen angst en spanning
- Impulscontrole
Hyperseksualiteit, pathologisch gokken, compulsief eten
- Apathie
- Wanen en hallucinaties

Parkinsonspectrum

2.4 Frontotemporale dementie

Verschillende vormen

- Gedragsvariant
- Taalvariant
- Motorische variant

→ Bewaarde cognitieve mogelijkheden

→ ! Differentiaaldiagnose: psychiatrische problematieken of ontwikkelingsstoornissen

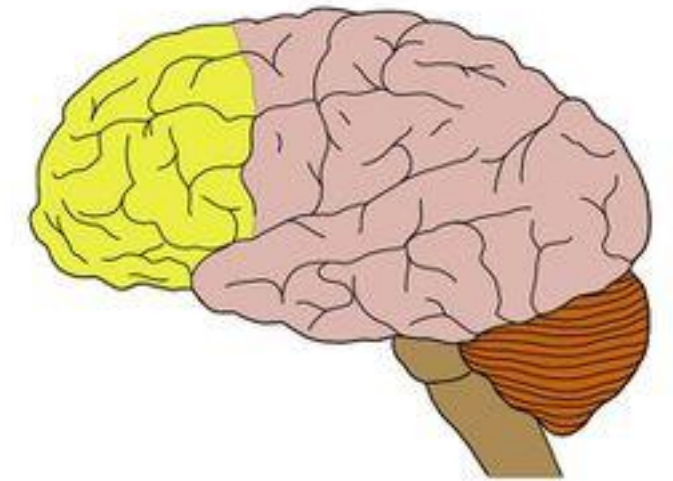
2.4 Frontotemporale dementie

Gedragsveranderingen

= in beginstadium gedragsvariant al aanwezig

= persoonlijkheidsveranderingen

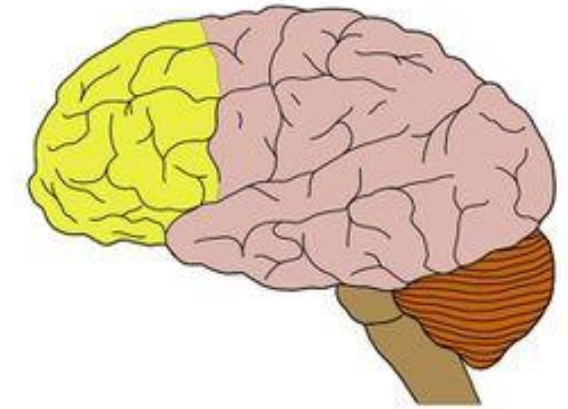
- Moeizamere impulscontrole, ongeremdheid
Kinderlijk gedrag, grove of beledigende opmerkingen, ongepaste aanrakingen, roekeloos geld uitgeven of autorijden,...
- Apathie
Emotioneel kouder, afstand vrienden/familie, “egoïstisch”
- Veranderingen in eetgedrag of eetlust
- Verminderde zelfzorg

2.4 Frontotemporale dementie

Gedragsveranderingen

- Stereotype of compulsieve handelingen
In handen wrijven/klappen, smakken lippen, verzamelen, herhalen zinnen/woorden
- Probleemoplossend gedrag
- Planning/flexibiliteit
- Verminderd/afwezig ziekte-inzicht: weinig stressgevoelig
Frustratie en woede voor limieten opgelegd door omgeving

2.5 Alcoholgerelateerde stoornissen

- Wernicke-encefalopathie
 - Acute verwardheid/delier
 - Motorische problemen
 - Oogbewegingsstoornissen
 - Herstel mogelijk na snelle behandeling vitamine B1-injecties
- Syndroom van Korsakov
 - Opvallende stoornis episodisch geheugen
 - Gedragsveranderingen: sociale cognitie, confabulaties, ziekte-inzicht
 - Prikkelbaarheid, agitatie, disinhibitie, apathie
- Alcoholdementie
 - Heterogeen syndroom
 - Geen duidelijk bewijs voor bestaan van diagnose
 - Géén amnestisch syndroom en géén confabulaties

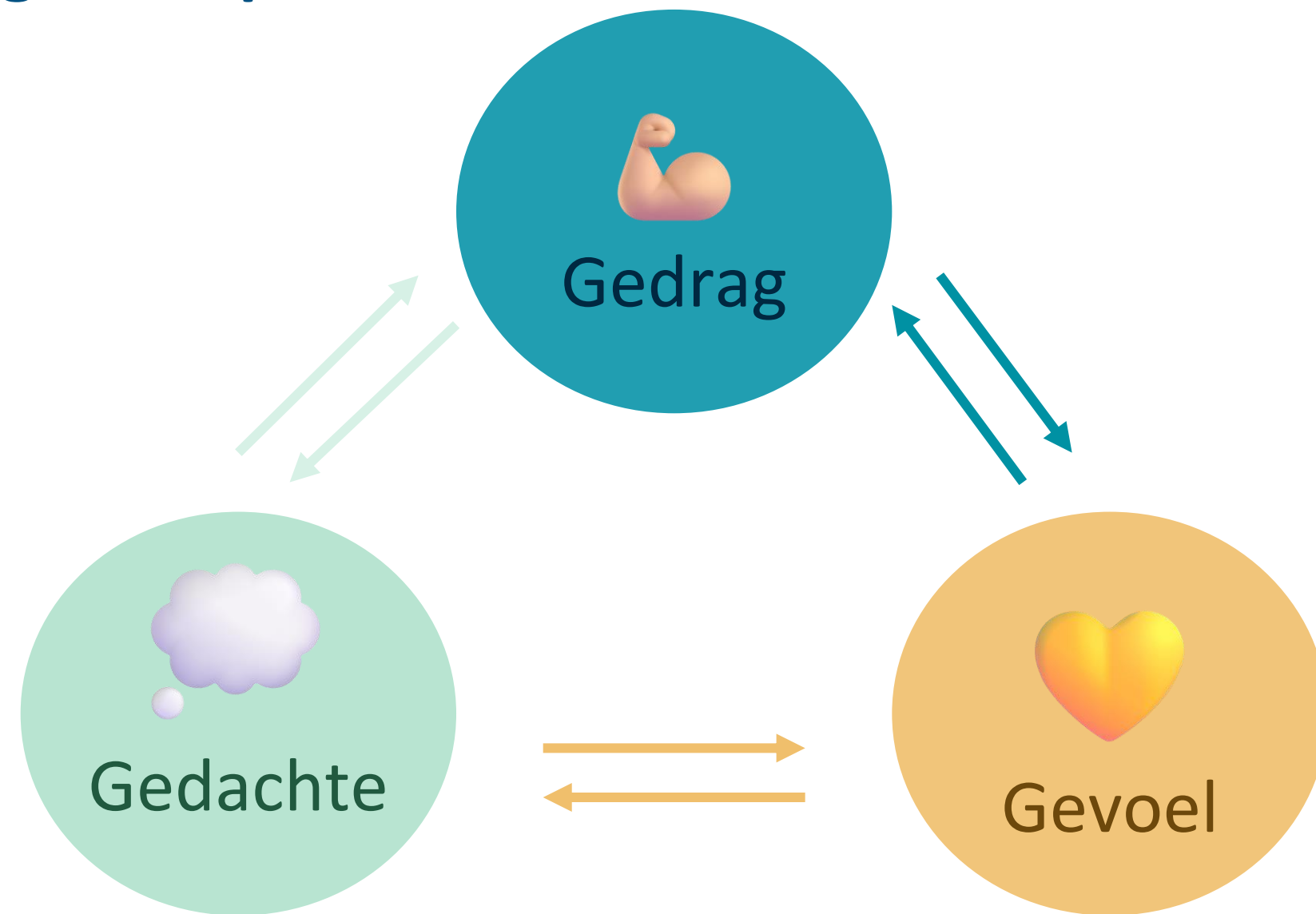
Vaak worden cognitieve problemen overschaduwd door woon- en werkomstandigheden, onderlinge relaties,...

Latere fasen dementieel syndroom

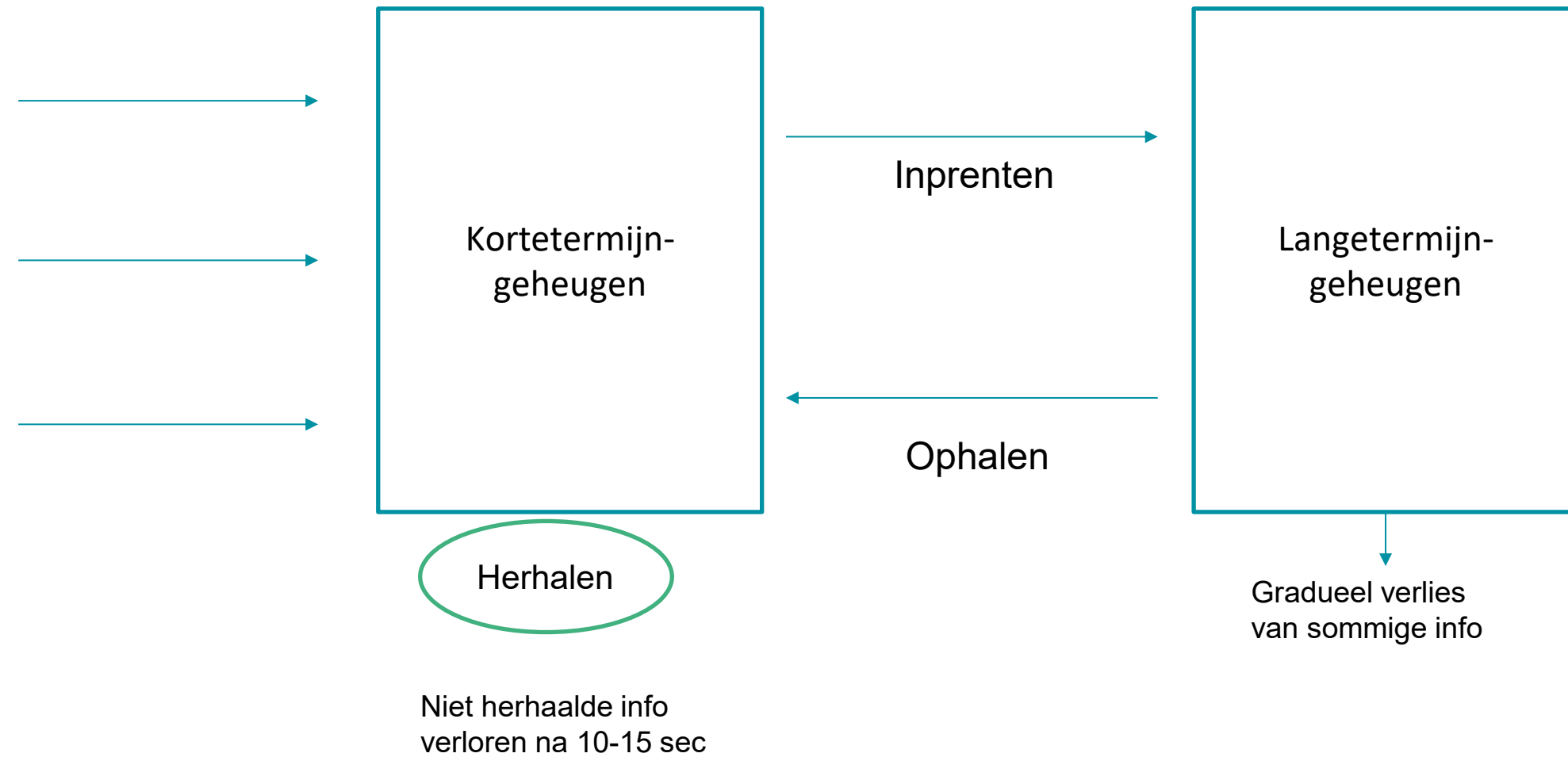
- Stemmingslabiliteit
- Agressie
- Achterdocht, wanen
- Angsten
- (Nachtelijke) onrust, dwalen
- Desoriëntatie (sundowning)
- Aanhankelijkheid, claimen
- Onfatsoenlijk gedrag

III. Wat is *onbegrepen* gedrag?

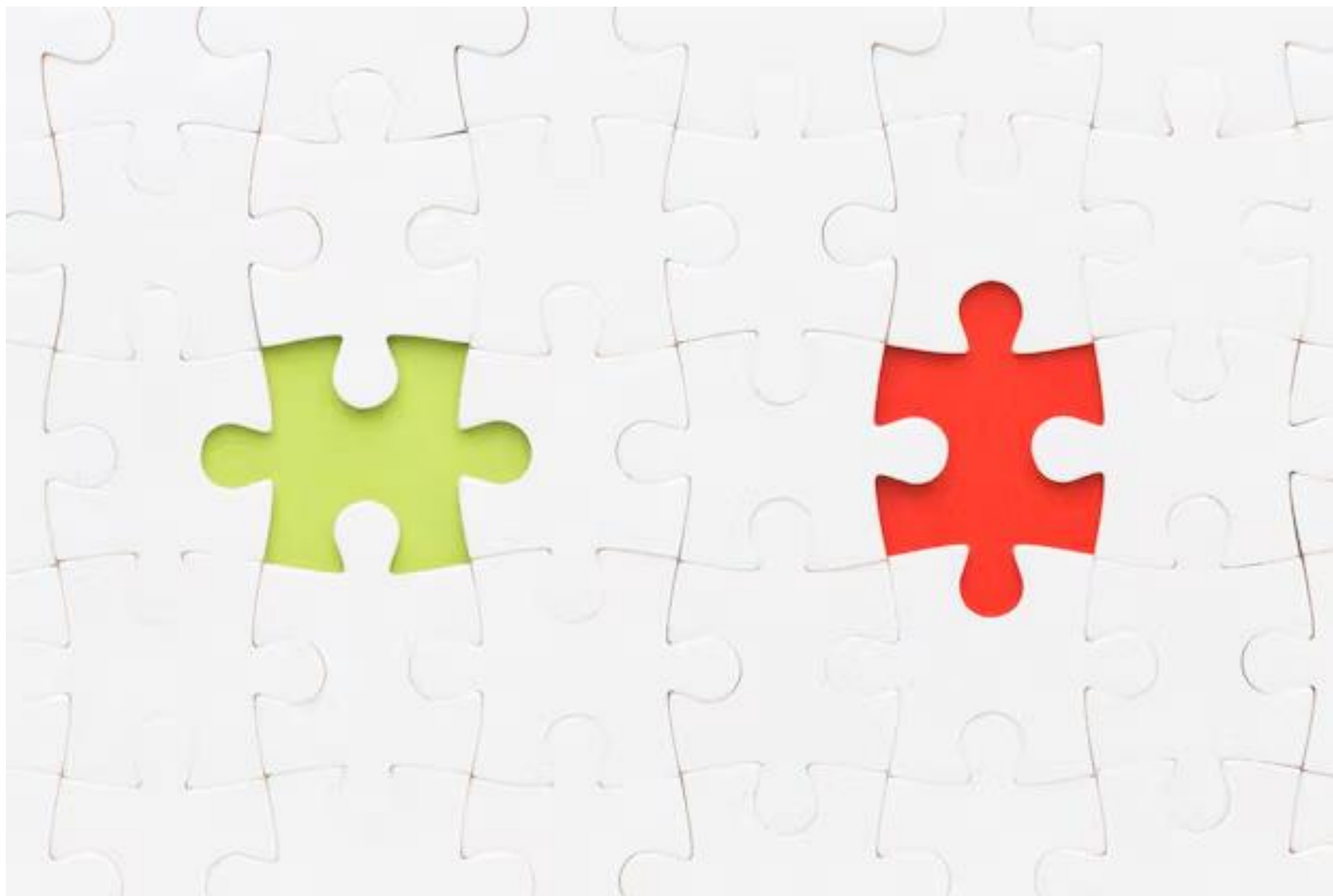
3.1 Gedragstherapie

3.1 Geheugenmodel

Atkinson & Shiffrin, 1968

→ Valkuil: wantrouwen

Bedankt voor jullie aandacht!

Elien.Deelen@azsintblasius.be

www.azsintblasius.be

Referenties

- Atkinson, R. C., & Shiffrin, R. M. (1968). Human memory: A proposed system and its control processes. In K. W. Spence & J. T. Spence (Eds.), *The Psychology of Learning and Motivation* (Vol. 2, pp. 85-195). Academic Press.
- Downing, L. J., Caprio, T. V., & Lyness, J. M. (2013). Geriatric psychiatry review: differential diagnosis and treatment of the 3 D's – delirium, dementia and depression. *Current Psychiatry Reports*, 15(6), 365.
- Kessels, R., van den Berg, E., Ponds, R., Spikman, J., & van Zandvoort, M. (2022). *Klinische neuropsychologie*. Boom.